

Blue in the face

[Jan Fabres](#) *I am a mistake*, het wettelijk rookverbod en de idee van de vrijheid

Jan Fabre zei met zijn nieuwe voorstelling *I am a mistake* zowel een ode aan de artistieke vrijheid als aan de sigaret te willen brengen. Erevoorzitter van de Vlaamse Liga tegen Kanker Vic Anciaux tekende tegen die houding protest aan. Daarmee was de voorstelling al voorwerp van controversie nog voor ze in België te zien was. Etcetera vroeg Klaas Tindemans om te gaan kijken en verslag te doen met de rechtsfilosofische aspecten in het achterhoofd.

1 Het theoretische principe is minstens zo oud als Immanuel Kant: er bestaat een fundamenteel verschil tussen positieve en negatieve vrijheid. Negatieve vrijheid betekent dat autoriteiten geen beperkingen opleggen aan individuen, positieve vrijheid verwijst naar de legitieme macht om bepaalde vrijheden mogelijk te maken, desnoods ten koste van andere (negatieve) vrijheden.

Sinds Isaiah Berlin in 1958 scherp wees op de politieke consequenties van dit onderscheid, heeft de liberale democratie waarin wij leven – in de mate dat ze behoefte heeft aan bezinning over haar grondslagen – dit thema tot de kern van haar reflecties verheven. Elke min of meer rationele discussie over de impact van het optreden van de overheid, raakt de verhouding tussen beide *concepts of liberty* wel aan. Hoe

wordt het vrijheidsideaal van de Verlichting het best gerealiseerd? Door de invulling ervan, ook in de collectieve consequenties ervan, helemaal over te laten aan het individu, dat wil zeggen aan ‘atomaire’ individuen, die samen nooit zoiets als een ‘collectief’ vormen, zoals de ‘libertairen’ stellen? Of door de overheid toe te laten, of zelfs op te dragen om regels te verzinnen die zoveel mogelijk individuen, met zo gelijk mogelijke kansen, van een zo ruim mogelijke negatieve vrijheid kan laten genieten, zoals de ‘communautaristen’ beweren? Met als mogelijke collaterale schade de beperking van sommige aspecten van die negatieve vrijheid, bijvoorbeeld van de vrijheid van meningsuiting?

De liberale denkers, waaronder Berlin zelf, beschouwen beide principes van vrijheid als onverzoenlijk, incompatibel, hoewel hun aan-